

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ความรู้ ความเข้าใจ และการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนิน

ชีวิตประจำวันของสมาชิกสหกรณ์และ กลุ่มเกษตรกรในจังหวัดพิจิตร

**Knowledge, Understanding and the Principles of Sufficiency Economy
Philosophy to Apply for Agricultural Co-operatives Ltd. and Agricultural
Groups Members' Daily Life in Phichit Province**

ชุตินา ศรีสังข์ (Chutima Srisang)¹ อนุชา ภูริพันธุ์ภิญโญ (Anucha Puripunpinyoo)²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร 2) ระดับความรู้ ความเข้าใจการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร 3) การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร 4) ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีผลต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร และ 5) ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ สมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ที่เข้าร่วมโครงการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานสหกรณ์จังหวัดพิจิตร จำนวน 5 แห่ง ๆ ละ 20 คน รวมทั้งสิ้น 100 คน โดยเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ สถิติอ้างอิง ได้แก่ ค่าสหสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่า 1) สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีสถานะภาพสมรส มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพทำนา มีรายได้ต่อเดือน 5,000-10,000 บาท ทั้งนี้ มีค่าใช้จ่ายต่อเดือนระหว่าง 5,001-10,000 บาท มีเงินออมต่อปี 10,001-50,000 บาท ได้รับข้อมูลข่าวสารจากโทรทัศน์ มีสมาชิกในครอบครัว 3 คน 2) สมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในระดับดีมาก 3) การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของสมาชิกส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก 4) ข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรมีผลต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต 5) ความรู้ ความเข้าใจของสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดพิจิตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์ ($p < 0.05$)

คำสำคัญ: หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สมาชิกสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร

1 นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

tao.chalawan@gmail.com

2 รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช puanucha@windowlive.com

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

Abstract

The study objectives were to study 1) the individual information of Agricultural Co-operatives Ltd. and Agricultural group members 2) the members' knowledge and understanding level of the Sufficiency Economy Philosophy application for the daily life of Agricultural Co-operatives Ltd. and Agricultural groups 3) the individual factors affected on the application of Sufficiency Economy Philosophy for the Agricultural Co-operatives Ltd. and Agricultural groups members daily life and 4) the relationship of knowledge, understanding and the application of Sufficiency Economy Philosophy for Agricultural Co-operatives Ltd. and Agricultural groups of their daily life. The study population was comprised of the members of Agricultural Co-operatives Ltd. and Agricultural group that got involve in the Sufficiency Economy Philosophy Enforcement Project (SEPEP) of Phichit Provincial Co-operatives Office. These composed of 5 units which were 1) Chalawan Water Service Co-operatives Ltd. 2) Phichit Dairy Cattle Agricultural Co-operatives Ltd. 3) Lamphada Sub-District Agricultural Co-operatives Ltd. 4) Rung-Nook Sub-District Sufficiency Agricultural group and 5) Dong-Ta-khop herdsman Agricultural group. Each of them was collected for 20 individuals of 5 groups which comprised of 100 individuals as the population group. The data were collected from the entire population. Questionnaire was utilized as the data collection tool. Statistics methodologies for the data analysis were descriptive statistics---Frequency, Percentage, Arithmetic Mean and Standard Deviation while inferential statistics was correlation. The study findings revealed 1) the majority of members were male with married status of their age range from 41 to 50 years old. They held the primary school educational level with their rice farming career, with the household income range from 5,000 to 10,000 Thai Baht a month and their family expenditure range from 5,000 to 10,000 Thai Baht a month with their saving range of 10,001 to 50,000 Thai Baht a year. Most of the time, they perceived the information and news from television with 3 family members. 2) Most of Agricultural Co-operatives Ltd. and Agricultural Groups members had knowledge and understanding of the Sufficiency Economy Philosophy in order to apply these for their daily life in the good level 3) the individual factors of members of Agricultural Co-operatives Ltd. and Agricultural groups had effects on the application of Sufficiency Economy Philosophy to their everyday life statistical significance and 4) knowledge and understanding of Sufficiency Economy Philosophy of Agricultural Co-operatives Ltd. and Agricultural groups members had the correlation with the its application for their everyday life in Phichit province at 95 percent statistical significance ($p < 0.05$).

Keywords: Sufficiency Economy Philosophy, Agricultural Co- operativesLtd. Members, Agricultural Groups

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

บทนำ

แนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่เป็นทั้งแนวคิด หลักการ และแนวทางปฏิบัติตนของแต่ละบุคคล และองค์กร โดยคำนึงถึงความพอประมาณกับศักยภาพของตนเองและ สภาวะแวดล้อม ความมีเหตุมีผลและการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง โดยใช้ความรู้อย่างถูกหลักวิชาการ ด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม ไม่เบียดเบียนกัน แบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และร่วมมือปรองดองกันในสังคม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างสายใย เชื่อมโยงคนในภาคส่วนต่างๆ ของสังคมเข้าด้วยกัน สร้างสรรค์พลังในทางบวก นำไปสู่ความสามัคคี การพัฒนาที่สมดุลยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ได้ ตัวอย่างภาคปฏิบัติที่รู้จักกันแพร่หลายตัวอย่างหนึ่งของหลักเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ทฤษฎีใหม่ ที่ส่งเสริมการพัฒนา อย่างเป็นขั้นตอน โดยเริ่มต้นจากการสร้างความมั่นคงในระดับครัวเรือน ให้สามารถพึ่งพาตนเอง ได้ในระดับหนึ่งก่อน แล้วก้าวเข้าสู่การรวมตัวกันทำกิจกรรมต่างๆ ในรูปกลุ่ม ชุมชน หรือ กลุ่มธุรกิจต่อเนื่อง เพื่อร่วมมือกันสร้างสรรค์ และป้องกันแรงกระแทกทางลบจากภายนอก สร้างความเข้มแข็งของชุมชน และท้ายสุดเป็นการสร้างความเชื่อมโยงกับธุรกิจขนาดใหญ่ ภาครัฐ หรือองค์กรต่างๆ นอกกลุ่ม เพื่อขยายขอบเขตความร่วมมือในรูปแบบต่างๆ ไปสู่ระดับประเทศ (webhost.cpd.go.th , 2558)

“สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร” เป็นองค์กรรูปแบบหนึ่งที่กลุ่มบุคคลรวมตัวกันจัดตั้งโดยวิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพในลักษณะของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีได้มุ่งหวังผลกำไร ดำเนินงานโดยยึดหลักการสหกรณ์ คือการรับสมาชิกด้วยความสมัครใจ การควบคุมการดำเนินงานตามหลักประชาธิปไตย การจำกัดอัตราเงินปันผลตามหุ้น การจัดสรรรายได้อย่างเป็นธรรม การส่งเสริมการศึกษาอบรมทางสหกรณ์ และการเชื่อมโยงร่วมมือกันระหว่างสหกรณ์ทั้งปวง ซึ่งโดยหลักการดังกล่าวให้ความสำคัญและเน้นเรื่องของความเสมอภาค การไม่เอารัดเอาเปรียบในสังคมเป็นหลัก แต่ในด้านของความพอดีพอประมาณ ความมีเหตุผล ไม่ได้กำหนดไว้ในหลักการสหกรณ์ รวมทั้งในกฎหมายและข้อบังคับ เป็นเหตุให้สหกรณ์ส่วนใหญ่หลายแห่งไม่ได้ให้ความสำคัญ ก่อให้เกิดการบริหารงานที่ผิดพลาดและล้มเหลว จนทำให้สหกรณ์หลายแห่งต้องเลิกกิจการและถูกชำระบัญชี หลายแห่งอยู่ในภาวะที่ไม่มั่นคง ถึงแม้กรมส่งเสริมสหกรณ์จะสนับสนุนการจัดทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงในหลายกิจกรรม เช่น การส่งเสริมกิจกรรมกลุ่มอาชีพ การส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน การส่งเสริมการจัดทำแผนกลยุทธ์ การส่งเสริมการจัดทำบัญชี การส่งเสริมให้มีการออมทรัพย์ และการส่งเสริมการจัดทำเกษตรอินทรีย์ แต่กิจกรรมต่างๆ ที่ทำเหล่านั้นก็ยังกระจุกกระจายอยู่ในแต่ละสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ซึ่งมีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรจำนวนน้อยที่ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดำเนินงานแบบเบ็ดเสร็จ จึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องขับเคลื่อนให้สหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกรให้มีการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เต็มรูปแบบ เพื่อความมั่นคงยั่งยืนขององค์กร และความผาสุกของมวลสมาชิก จึงนำเศรษฐกิจพอเพียงมาให้สมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต (webhost.cpd.go.th , 2558)

ผู้ศึกษาซึ่งมีหน้าที่ในการดำเนินการขับเคลื่อน โครงการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดพิจิตร โดยดำเนินโครงการตั้งแต่ปี 2551 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งการดำเนินโครงการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร จะทำให้นักคนที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรทุก

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ระดับตั้งแต่สมาชิก คณะกรรมการดำเนินการ และฝ่ายจัดการ เกิดกระบวนการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีความรู้ ความเข้าใจ และพร้อมที่จะสนับสนุนกิจกรรมเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหมวดสมาชิกสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกร ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาในระบบสหกรณ์ให้มีความเข้มแข็ง เพื่อให้สมาชิกสหกรณ์ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อความมั่นคงยั่งยืนขององค์กรและความผาสุกของมวลสมาชิก ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ที่เข้าร่วม โครงการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ 1) สหกรณ์ผู้ใช้น้ำชาละวัน จำกัด 2) สหกรณ์โคนมการเกษตรพิจิตร จำกัด 3) สหกรณ์การเกษตรตำบลลำประดา จำกัด 4) กลุ่มเกษตรกรพอเพียงตำบลวังนก และ 5) กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์ดงตะขบ ว่ามีความรู้ ความเข้าใจ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร ได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลไปสู่การวางแผน เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่สมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งและยืนได้ด้วยตนเอง บนฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

วัตถุประสงค์การวิจัยและกรอบแนวคิดการวิจัย

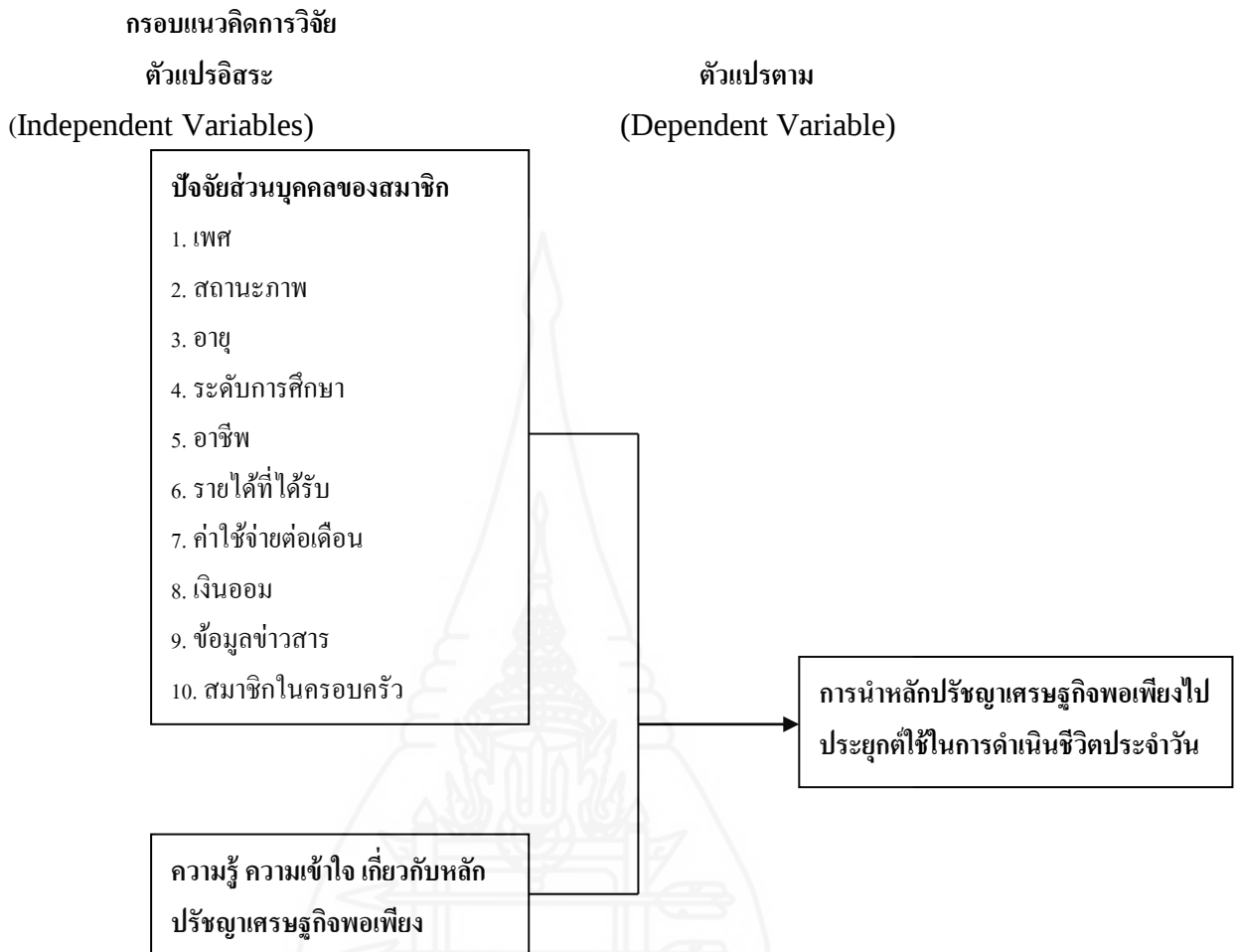
วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร
- 2.2 เพื่อศึกษาระดับความรู้ ความเข้าใจ ในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร
- 2.3 เพื่อศึกษาการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร
- 2.4 เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลที่มีผลต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร
- 2.5 ศึกษาความสัมพันธ์เรื่องความรู้ ความเข้าใจ กับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ สมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรของสำนักงานสหกรณ์จังหวัดพิจิตร จำนวน 5 แห่ง คือ สหกรณ์ผู้ใช้น้ำชาละวัน จำกัด สหกรณ์โคนมการเกษตรพิจิตร จำกัด สหกรณ์การเกษตรตำบลลำประดา จำกัด กลุ่มเกษตรกรพอเพียงตำบลวังนก และกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์ดงตะขบ โดยสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรคัดเลือกสมาชิกเพื่อเข้าร่วมโครงการแห่งละ 20 คน ตามเป้าหมายที่กรมส่งเสริมสหกรณ์กำหนดในแผนปฏิบัติงาน รวมจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 100 คน เครื่องมือที่ใช้สำหรับรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบบปลายปิดและปลายเปิด ที่สร้างขึ้นตามแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการได้ข้อมูลที่ต้องการเหมาะสม โดยแบ่งเนื้อหาและโครงสร้างของแบบสอบถาม ออกเป็น 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) คำถามเกี่ยวกับระดับความรู้ ความเข้าใจในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต และ 3) คำถามเกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ จะนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาประมวลผล โดยใช้สถิติพรรณนา และสถิติอ้างอิงในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติค่าความถี่ และร้อยละในการทดสอบ 2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กำหนดคำถามให้ตอบ ใช่หรือไม่ใช่ คำตอบถูกได้ 1 คะแนน คำตอบผิดได้ 0 คะแนน วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนำมาหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนตัวกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน และระหว่างความรู้และความเข้าใจกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยการหาค่าสหสัมพันธ์

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร สภาพโดยทั่วไปของเกษตรกร พบว่า สมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ที่ทำการศึกษา ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีสถานะสมรส มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาจบชั้นประถมศึกษา ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา มีรายได้ต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท มีค่าใช้จ่ายต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท มีเงินออมต่อปี 10,001 – 50,000 บาท ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากโทรทัศน์ มีสมาชิกในครอบครัว 3 คน

2. ระดับความรู้ ความเข้าใจ ในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน สรุปผลความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ซึ่งส่วนใหญ่ร้อยละ 85.95 มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับดีมาก โดยมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตได้ทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชนและรัฐ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 99.00 รองลงมาคือเรื่อง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง การปฏิบัติตน พอเหมาะ พอควร ตามศักยภาพในแต่ละช่วงเวลาของตนเองเป็นการดำเนินตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง องค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวบนเงื่อนไขความรู้คู่คุณธรรม คิดเป็นร้อยละ 98.00 และเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินชีวิตแบบพออยู่พอกิน ไม่เดือดร้อน ไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น รวมทั้งไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 97.00 ตามลำดับ

3. การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน สรุปผลการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.80$) โดยข้อที่มีการนำไปใช้มากที่สุด คือ มีความเชื่อว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” และจะทำความดีต่อไปเพื่อผลดีต่อตนเองและครอบครัว ($\bar{x} = 4.31$) รองลงมาคือ สมาชิกในครอบครัวมีความสามัคคีกันดี ($\bar{x} = 4.20$) ส่วนข้อที่มีการนำไปใช้ น้อยที่สุด คือ การจดบันทึกรายรับ – รายจ่ายของครอบครัว ($\bar{x} = 3.07$)

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการนำไปใช้
1. การดำเนินชีวิตโดยยึดหลักสายกลาง รู้จักพอ	4.03	.904	มาก
2. มีการวางแผนการใช้จ่ายของตัวเองและครอบครัวในชีวิตประจำวัน	3.78	.917	มาก
3. ตนเองและครอบครัวใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างคุ้มค่าและประหยัด	3.86	.964	มาก
4. การออมเงินเพื่อเป็นทุนสำรองยามฉุกเฉินและเป็นหลักประกันในอนาคต	3.80	1.005	มาก
5. การใช้หลักประชาธิปไตยในการอยู่ร่วมกันกับครอบครัว	3.96	.790	มาก
6. การประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว	3.93	.913	มาก
7. สมาชิกในครอบครัวมีความสามัคคีกันดี	4.20	.816	มาก
8. มีความเชื่อว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” และจะทำความดีต่อไปเพื่อผลดีต่อตนเองและครอบครัว	4.31	.706	มาก
9. การดำเนินชีวิตแบบพออยู่พอกิน ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ	4.10	.759	มาก
10. การใช้แรงงานครอบครัวในการทำงานเกษตร มีการช่วยลงแรงเพื่อบ้านในการทำการเกษตร เพื่อลดต้นทุนในการทำการเกษตร	3.59	.965	มาก
11. การปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคในครัวเรือนและแลกเปลี่ยนระหว่างครัวเรือนหรือจำหน่ายส่วนเกิน	3.56	.770	มาก
12. เมื่อมีปัญหาเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในครอบครัว ได้ใช้สติปัญญา และเหตุผล ในการตัดสินใจอย่างรอบคอบ	4.04	.828	มาก
13. การลด ละ เลิก อบายมุข กิจกรรมฟุ่มเฟือย เช่น คีฬา สุรา บุหรี่ ซื่อห่วย เพื่อลดค่าใช้จ่ายให้กับครัวเรือน	3.68	.984	มาก
14. การปฏิบัติตนเป็นที่พึ่งของคนในครอบครัว เป็นผู้นำที่ดีเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและอบอุ่นให้แก่ครอบครัวอยู่เสมอ	4.16	.735	มาก

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการนำไปใช้
15. การนำเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ ไว้ใช้เอง เป็นการลดค่าใช้จ่ายและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	3.45	.968	ปานกลาง
16. การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ หรือเข้ารับการฝึกอบรมจากทางหน่วยงานราชการหรือเอกชน แล้วนำความรู้นั้นมาเผยแพร่เกิดประโยชน์แก่ตนเองและหมู่คณะ	3.68	.875	มาก
17. มีการจดบันทึกรายรับ – รายจ่ายของครอบครัว	3.07	1.217	ปานกลาง
18. การร่วมสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น	4.08	.849	มาก
19. การรวมกลุ่มออมทรัพย์ ร่วมซื้อ ร่วมขาย การแปรรูปอาหารในรูปของสหกรณ์	3.43	1.075	ปานกลาง
20. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแก้ไขปัญหา เช่น ใช้ผลมะละกอกำจัดหอยเชอรี่ โกลบวัชพืชเป็นปุ๋ย พืชทดแทนปุ๋ยเคมี ฯลฯ	3.22	1.268	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.80	.92	มาก

4. ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน สรุปผลความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน พบว่า เพศของสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = 0.444$ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01) กับการดำเนินชีวิตโดยยึดหลักสายกลาง รู้จักพอ รองลงมาคือเพศมีความสัมพันธ์กับการวางแผนการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ($r = 0.398$ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01) และมีความสัมพันธ์น้อยที่สุดคือ จำนวนสมาชิกในครอบครัวของสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร มีความสัมพันธ์ต่อความเชื่อว่า “ทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” และจะทำความดีต่อไปเพื่อผลดีต่อตนเองและครอบครัว ($r = -0.199$ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05)

5. ความสัมพันธ์เรื่องความรู้ ความเข้าใจ กับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน สรุปผลความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจ กับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน พบว่า สมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรมีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแก้ไขปัญหาที่มีความสัมพันธ์กับการใช้หลักความสมดุลระหว่างความมั่นคงทางวัตถุกับความมั่นคงทางจิตใจเป็น การดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ($r = 0.447$ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01) รองลงมาคือ สมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรมีความรู้ในการดำเนินชีวิตแบบพออยู่พอกินมีความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจพอเพียงทำให้สมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรอยู่เย็นเป็นสุข ($r = 0.413$ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01) และมีความสัมพันธ์

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

น้อยที่สุดคือ สมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรมีความรู้ในการดำเนินชีวิตแบบพออยู่พอกินตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กับการใช้แรงงานครอบครัวในการทำงาน ($r = -0.197$ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร จากผลการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดพิจิตร พบว่า สมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ทำการศึกษามีภาพรวมเป็นเพศชาย มีสถานะสมรส มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา มีค่าใช้จ่ายต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท ได้รับข้อมูลข่าวสารจากโทรทัศน์ และมีสมาชิกในครอบครัว 3 คน ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของพงษ์พัฒน์ หอมดลคำ (2554) เรื่องความรู้ความเข้าใจและการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตประจำวันของลูกค้าธนาคาร เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) สาขาแม่ต๋อน อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ทั้งนี้จากผลการศึกษาพบว่าลูกค้าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41-50 ปี สมรสแล้ว จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีค่าใช้จ่ายระหว่าง 5,001-10,000 บาท รับข้อมูลข่าวสารจากโทรทัศน์ มีสมาชิกในครัวเรือน 3 - 4 คน

2. ระดับความรู้ ความเข้าใจในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน จากผลการศึกษา ระดับความรู้ ความเข้าใจในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดพิจิตร พบว่า สมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร มีความรู้ ความเข้าใจในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน อยู่ในระดับดีมาก โดยมีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตได้ทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชนและรัฐ ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พงษ์พัฒน์ หอมดลคำ (2554) เรื่องความรู้ความเข้าใจและการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตประจำวันของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) สาขาแม่ต๋อน อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า ลูกค้ามีความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับดีมาก โดยมีการดำเนินชีวิตแบบพออยู่พอกิน ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ มีการปฏิบัติตนเป็นที่พึ่งของคนในครอบครัว เป็นผู้นำที่ดี เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและอบอุ่นให้แก่ครอบครัวเสมอ

3. การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน จากผลการศึกษาการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดพิจิตร พบว่า มีการการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีการนำไปใช้มากที่สุด คือ มีความเชื่อว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” และจะทำความดีต่อไปเพื่อผลดีต่อตนเองและครอบครัว ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของเกษรา จูทอง (2554) เรื่องการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน : กรณีศึกษาประชาชนในตำบลวังตะกั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครปฐม ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่าการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ใน

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ชีวิตประจำวันระดับมาก คือด้านเงื่อนไขคุณธรรม มีความมุ่งมั่นและมีความอดทนในการทำงานให้สำเร็จด้วยความเพียรพยายามอยู่เสมอ

4. ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน จากการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยด้านเพศ สถานะ อายุ การศึกษา อาชีพ ค่าใช้จ่าย เงินออม การรับข้อมูลข่าวสาร และจำนวนสมาชิกในครอบครัว ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้สอดคล้องกับวิจัยของ พงษ์พัฒน์ หมวกหล้า (2554) เรื่องความรู้ความเข้าใจและการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตประจำวันของลูกค้านาคาเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) สาขาแม่ต๋อน อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้หลัก ค่าใช้จ่ายหลัก เงินออม หนี้สิน และทรัพย์สิน ที่แตกต่างกันมีระดับการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แตกต่างกันในทุกด้าน

5. ความสัมพันธ์เรื่องความรู้ ความเข้าใจ กับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน จากการศึกษาความสัมพันธ์เรื่องความรู้ ความเข้าใจ กับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดพิจิตร พบว่า ความรู้ความเข้าใจมีความสัมพันธ์กับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยความรู้ความเข้าใจที่มีระดับการนำไปใช้สูง คือ เศรษฐกิจพอเพียงคำนึงถึงหลักความสมดุลระหว่างความมั่นคงทางวัตถุกับความมั่นคงทางจิตใจ การให้ความสำคัญกับความ “อยู่เย็นเป็นสุข” มากกว่าความ “มั่งมีศรีสุข” และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรืออนุรักษ์ประเพณีเดิมของหมู่บ้านเป็นส่วนหนึ่งแห่งวิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์พัฒน์ หมวกหล้า (2554) เรื่องความรู้ ความเข้าใจและการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตประจำวันของลูกค้านาคาเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) สาขาแม่ต๋อน อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า ระดับความรู้ ความเข้าใจต่างกัน มีระดับการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองที่แตกต่างกันทุกด้าน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1.1 การศึกษาในเรื่องความรู้ ความเข้าใจในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ มีประเด็นที่สมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรยังไม่รู้ไม่เข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง ในเรื่องของการกู้เงินมาขยายธุรกิจหรือลงทุนอื่น ๆ ความสำคัญของการว่า “มั่งมีศรีสุข” กับคำว่า “อยู่เย็นเป็นสุข” การบริโภคหรือใช้สิ่งของที่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวก ควรมีการแนะนำส่งเสริมเพื่อให้สมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร มีความรู้ ความเข้าใจใน

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้เพิ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้สมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจยิ่งขึ้น พร้อมทั้งนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และเกิดความผาสุกในการดำเนินชีวิตต่อไป

1.2 การศึกษาการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ มีการนำไปใช้ในระดั้มาก แต่ยังมีประเด็นบางเรื่องที่น่าไปใช้น้อย ได้แก่ การนำเสวนาสู่เหลือใช้ทางการเกษตรทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ การจดบันทึกรายรับ – รายจ่ายของครอบครัว การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแก้ไขปัญหา การรวมกลุ่มออมทรัพย์ อาจเนื่องมาจากยังมีความรู้ไม่พอเพียงในเรื่องนั้น ๆ และมีความยุ่งยากทำให้สมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ไม่นำไปปฏิบัติ จึงควรส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจถึงวิธีการ และประโยชน์ที่สมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรจะได้รับจากการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง ซึ่งจะทำให้เกิดความผาสุกต่อสมาชิกต่อไป

1.3 สำนักงานสหกรณ์จังหวัดพิจิตร ใช้ผลการศึกษาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่มีต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตก่อนและหลังในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

2.3 ควรศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

เอกสารอ้างอิง

เกษรา จูทอง. (2554). การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน : กรณีศึกษา ประชาชนในตำบลวังตะกู อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).

มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. (2557). (ออนไลน์) สืบค้นเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2558 จาก webhost.cpd.go.th

พงษ์พัฒน์ หมวกหล้า. (2554). ความรู้ ความเข้าใจ และการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตประจำวันของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ช.ก.ส.) สาขาแม่ต๋อน อำเภอสี จังหวัดลำพูน (การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี